

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

2023

Kaisa Väitalo

Reaaliaikainen arvonlisäveroraportointi

– vaikutus pieniin ja keskisuuriin yrityksiin

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutus

2023 | 42 sivua

Kaisa Välitalo

Reaaliaikainen arvonlisäveroraportointi

- vaikutus pieniin ja keskisuuriin yrityksiin

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda tietoa reaaliaikaisesta arvonlisäveroraportoinnista ja uudistuksen vaikutuksista pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta. Opinnäytetyössä perehdytään arvonlisäveroon ja arvonlisäverojärjestelmään.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Sen tarkoituksena oli kartoittaa, mitä reaaliaikaisella arvonlisäveroraportoinnilla tarkoitetaan, miksi sekä Suomessa että Euroopan unionissa halutaan siirtyä reaaliaikaisempaan raportointiin, mitä hyötyjä muutoksesta olisi ja millaisia vaikutuksia uudistuksella olisi pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta.

Opinnäytetyöstä lukija saa kattavan kuvan arvonlisäverojärjestelmästä ja reaaliaikaisesta arvonlisäveroraportoinnista sekä vaikutuksista pienille ja keskisuurille yrityksille. Työstä ilmenee myös reaaliaikaisen arvonlisäveroraportoinnin tämänhetkinen tilanne Suomessa. Uudistuksen osalta ei ole tulossa suuria muutoksia arvonlisäverolomakkeelle, mutta tapahtumakohtainen raportointimenetelmä on vielä suunnittelu vaiheessa.

Asiasanat:

Arvonlisävero, arvonlisäverojärjestelmä, arvonlisäveroilmoitus, arvonlisäverovaje, harmaa talous, reaaliaikainen arvonlisäveroraportointi

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Business Administration

2023 | 42 pages

Kaisa Vällitalo

Real time VAT reporting

- impact on small and medium-sized enterprises

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Suomen verotusjärjestelmä	8
3 Arvonlisävero	11
3.1 Arvonlisävero ja sen ominaisuudet	12
3.2 Arvonlisäverovelvollisuus ja verollinen liiketoiminta	14
3.3 Arvonlisäverokannat	15
4 Nykyinen arvonlisäverojärjestelmä	16
5 Nykyisen arvonlisäverojärjestelmän haasteet	18
6 Reaaliaikainen arvonlisävero	22
6.1 Uusi laajapohjainen arvonlisäveroilmoitus	24
6.2 Transaktio- eli tapahtumakohtainen raportointi	26
7 Reaaliaikaisen arvonlisäverojärjestelmän hyödyt	29
8 Uudistuksien vaikutukset pienille ja keskisuurille yrityksille	31
8.1 Vaikutus kustannuksiin	31
8.2 Näkemyksiä uudistuksesta	34
9 Yhteenveto	36
Lähteet	38

Kuvat

Kuva 1. Verojen nettokertymä vuosina 2019–2022 (Verohallinto 2023e).	10
Kuva 2. Veroilmoitus oma-aloitteisista veroista (Vero 2023c).	17
Kuva 3. Arvonlisäverovaje 2019–2020 (European Commission 2022).	19
Kuva 4. Uusi arvonlisäveroilmoitus, myynnit (Verohallinto 2019).	24
Kuva 5. Uusi arvonlisäveroilmoitus, marginaaliverotus (Verohallinto 2019).	25

Kuva 6. Uusi arvonlisäveroilmoitus, ostot (Verohallinto 2019).	26
Kuva 7. Visio arvonlisäveroraportoinnin tulevaisuudesta (Verohallinto 2019).	27
Kuva 8. Uuden arvonlisäveroilmoituksen aiheuttamat kustannukset asiakasryhmittäin (Verohallinto 2020c).	32
Kuva 9. Tapahtumakohtaisesta raportoinnista aiheutuvat kustannukset asiakasryhmittäin (Verohallinto 2020b).	33

1 Johdanto

Nykyistä arvonlisäverojärjestelmää halutaan uudistaa, sillä järjestelmä on hajanainen ja altis petoksille. Arvonlisäveroilmoitus on tietosisällöltään suppea, jonka vuoksi väärää tietoa tahallisesti tai tahattomasti ilmoittaneet eivät erotu. (Nummila & Ristola 2021, 4.) Arvonlisäveron merkitys on kuitenkin suuri, sillä se on Suomessa tuloveron jälkeen toiseksi merkittävin verotulo. Järjestelmän ongelmista aiheutuu arvonlisäverovajetta eli eroa todellisen ja lainmukaisen kertymän välillä. Suomessa vaje oli vuonna 2019 noin 1,3 miljardia euroa. (Verohallinto 2020b.) EU:n osalta vajeen arvioitiin olleen 93 miljardia euroa vuonna 2020 (EUR-Lex 2022).

Koska vaje johtuu pääasiassa harmaasta taloudesta eli erilaisista petoksista, on monissa EU-maissa otettu käyttöön tarkempia tapahtumapohjaisia ilmoitusmenetelmiä (Valtioneuvosto 2020, 38). Samasta syystä myös EU:n tavoitteena on arvonlisäverosääntöjen ja järjestelmän nykyaikaistaminen digiaikaan (EUR-Lex 2022). Valvonnan tehostamiseksi ja selvityspyyntöjen vähentämiseksi uutta laajapohjaista arvonlisäveroilmoitusta on kehitelty Suomessakin. Lisäksi on selvitetty tapahtumakohtaisen eli sähköisen lasku- ja kuittikohtaisen raportoinnin vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja vaikutuksia sekä kustannuksia. Uusi ilmoitus oli tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2022, mutta vallinneen korona- ja taloustilanteen vuoksi tätä lykättiin eikä uutta aikataulua ole esitetty. (Verohallinto 2023a.)

Opinnäytetyön aihe valikoitui ehdotuksen pohjalta. Aihe oli alkuun vieras, mutta kiinnostuin asiasta sitä enemmän, mitä laajemmin siihen perehdyin. Laaja-alaista tietoa oli kuitenkin haastava löytää, vaikka monissa EU-maissa käytetään tapahtumakohtaisia raportointimenetelmiä. Tavoitteena oli näin ollen tuoda tietoa reaaliaikaisesta arvonlisäveroraportoinnista ja samalla kartoittaa, miksi tähän halutaan siirtyä. Aihe on varsin ajankohtainen. Digitaalisuus lisääntyy jatkuvasti ja tämä näkyy esimerkiksi tilitoimistoissa asiakkaiden kirjanpidon sähköistämisenä. Aiheesta löytyi lisäksi työn aikana muutamia artikkeleja, joissa esitettiin näkemyksiä tapahtumakohtaisen

raportointimenetelmän vaikutuksista. Tämän vuoksi työn tavoitteena oli tiedon lisäksi tuoda esille uudistuksen vaikutuksista pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta. Opinnäytetyöstä muodostui näin ollen myös kokoava katsaus reaaliaikaisesta arvonlisäveroraportoinnista.

2 Suomen verotusjärjestelmä

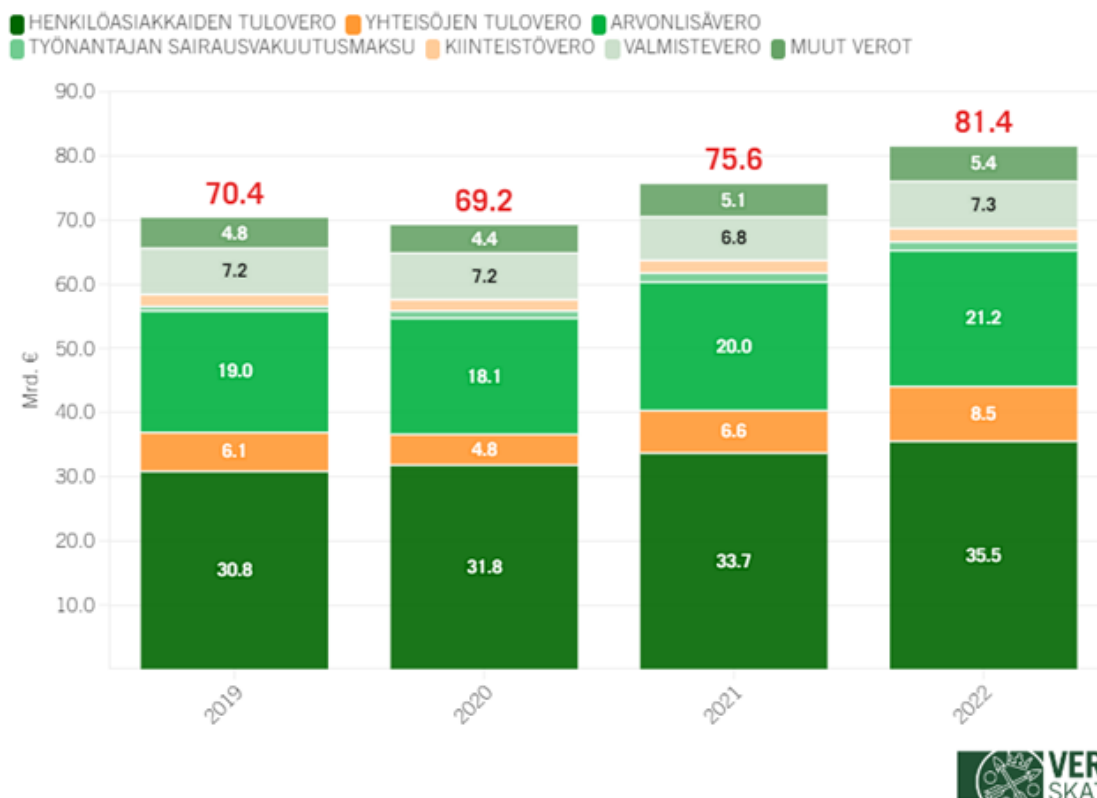
Valtio tai myös muu julkisyhteisö voivat sille kuuluvan vallan nojalla velvoittaa hallintoalamaisia suorittamaan veroja eli rahasuorituksia ilman sidottuja vastikkeita. Verovarojen avulla tarjotaan kuitenkin erilaisia merkittäviä palveluita. Veronsaajia ovat valtion ohella kunnat sekä valtionkirkkojen seurakunnat, mutta lisäksi myös Kansaneläkelaitos (Kela) ja Euroopan unioni (EU). (Niskakangas, Viitala & Hokkanen 2020, 13.) Verovelvollisiksi katsotaan kaikki Suomessa asuvat henkilöt sekä taloudellista toimintaa harjoittavat yhteisöt ja yritykset (Valtiovarainministeriö 2023a). Verotuksen tavoite on ensisijaisesti fiskaalinen eli rahoittaa julkisen sektorin toimintaa, mutta sillä on myös muita päämääriä. Verotuksella ja verolakien säätelyllä voidaan vaikuttaa poliittisesti kansalaisten keskinäisiin tuloeroihin, mutta myös erilaisiin tavoitteisiin, kuten esimerkiksi sosiaalietuihin ja terveyteen, talouden kasvuun ja työllisyyteen, elinkeinoon tai ympäristönsuojeluun. (Niskakangas ym. 2020, 15–16.) Verotuksen rakenteen muutoksilla pyritään siis yleensä vaikuttamaan talouskehitykseen sekä tuotannon ja kulutuksen rakenteeseen (Valtiovarainministeriö 2023a).

Verotuksesta säädetään perustuslain mukaan verolaille, josta tulee ilmetä perusteet verovelvollisuudelle ja veronalaisuudelle, normit veron määräämistä varten sekä oikeussuojakeinot. Verolait valmistellaan tavallisimmin valtiovarainministeriössä, josta esitykset etenevät hallituksen kautta eduskunnalle. Verotus ei siis perustu vain ministeriöiden tai Verohallinnon tahtoon, vaan verotuksen toteuttaminen edellyttää myös eduskunnan myötävaikutus. Suomen verolainsäädännön tärkeimpiä verolakeja ovat muun muassa tuloverolaki (TVL), laki elinkeinotulon verottamisesta (EVL), maatilatalouden tuloverolaki (MVL), laki verotusmenettelystä (VML) ja arvonlisäverolaki (AVL). (Niskakangas ym. 2020; 18–20.)

Verojärjestelmän yhteydessä käytetään myös erilaisia termejä liittyen veron määräytymiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi suhteellinen ja progressiivinen verotus, mitkä liittyvät verojen suuruuden määräytymiseen. Suhteellinen

tarkoittaa sitä, että veroa maksetaan samassa suhteessa esimerkiksi litraa tai kiloa kohden. Progressiivista veroa maksetaan sitä enemmän mitä suuremmista tuloista on kyse, kuten ansiotuloista tuloveron osalta. (Andersson 2006, 3–4.) Arvonlisäveron osalta veroprosentti on kaikille sama, minkä puolesta se on suhteellinen vero, vaikka toisaalta arvonlisävero voidaan tavallaan nähdä myös regressiivisenä tai progressiivisena, kuten Parikan artikkelista (2019) ilmenee. Regressiivisenä siksi, että arvonlisävero kohdistuu suhteessa enemmän pienituloisempiin, mutta progressiivinen, koska pienituloisemmat ostavat suhteessa enemmän sellaista, kuten ruokaa ja lääkkeitä, joiden verokanta on matalampi.

Verojärjestelmän yhteydessä verot jaetaan monesti myös välittömiin sekä välillisiin veroihin. Välittömät verot, joista merkittävin on tulovero, jää verovelvollisen rasitukseksi. Välillinen vero siirtyy verovelvolliselta eli veronkantajalta edelleen kuluttajalle maksettavaksi kuluttajan ostaessa hyödykkeitä. Välillisestä verosta käytetäänkin tämän vuoksi nimeä kulutusvero. Välilliset verot voidaan myös edelleen jakaa yleisiin ja erityisiin veroihin. Yleiset kulutusverot, kuten arvonlisävero, määräytyvät prosentuaalisesti hinnan mukaan kohdistuen laajaan joukkoon hyödykkeitä. Erityiset kulutusverot, kuten valmiste- tai autovero, voivat olla sidottuja hintaan tai määräytyä esimerkiksi tuoteyksikön arvon, painon, tilavuuden tai päästömäärän (CO₂) mukaan. Erityinen kulutusvero liittyy lisäksi vain tiettyihin hyödykkeisiin ja usein se on yleisen kulutusveron lisänä. (Niskakangas ym. 2020, 13, 120.)

Kuva 1. Verojen nettokertymä vuosina 2019–2022 (Verohallinto 2023e).

Verohallinnon keräämien verojen nettokertymä oli yhteensä 81,4 miljardia euroa vuonna 2022 (Kuva 1). Tästä tuloveron osuus oli 44 miljardia euroa (54 %) eli hieman yli puolet (Kuva 1). (Verohallinto 2023e.) Kulutusveroista etenkin arvonlisäveron merkitys valtiolle on suuri, sillä se on tuloveron jälkeen toiseksi merkittävin verotulo (Verohallinto 2020b), mikä ilmenee myös kuvasta 1. Vuonna 2022 arvonlisäveron osuus oli 21,2 miljardia euroa (26 %) eli noin neljännes verotulojen osuudesta (Verohallinto 2023e).

3 Arvonlisävero

Ennen nykyistä arvonlisäveroa, Suomessa oli käytössä liikevaihtoverotus, joka oli otettu käyttöön vuonna 1941. Liikevaihtoverotukseen liittyi kuitenkin ongelmia, sillä se oli epäneutraali. (Andersson 2006, 151–152.) Epäneutraali verojärjestelmä vääristää taloudellista päätöksentekoa ja resurssit kohdentuvat sen vuoksi epätarkoituksenmukaisesti (Juanto, Punavaara & Saukko 2018, 12). Järjestelmä johti Suomessa ulkomaisen tavarantoiminnan suosimiseen aiheuttaen samalla haittaa kotimaiselle tavaralle ja viennille. Liikevaihtoverotukseen liittyi myös kumulatiivisuutta eli verojen kertaantumista. Liikevaihtoverotukseen nähden, arvonlisäverojärjestelmä vastaa verotuksen osalta korkeita neutraalisuusvaatimuksia. (Andersson 2006, 152.) Neutraalisuudella tarkoitetaan sitä, että koska arvonlisävero kohdistuu lähes kaikkeen kulutukseen, niin se ei periaatteessa vaikuta tavaroiden tai palveluiden suhteellisiin hintoihin. Vero ei myöskään pääse periaatteessa kertaantumaan vähennysoikeuden avulla tuotanto- ja jakeluketjun eri vaiheissa. (Valtiovarainministeriö 2023c, 90.) Neutraalisuus tarkoittaa toisaalta siis sitä, että järjestelmällä ei vaikuteta kuluttajien valintoihin tai yritysten väliseen kilpailuun eikä yritysten tuotantomenetelmiin tai jakeluteihin liittyviin päätöksiin. Tähän uuteen laajapohjaiseen arvonlisäverotukseen siirryttiin Suomessa vuonna 1994, kun uusi arvonlisäverolaki (1501/1993) astui voimaan. (Juanto ym. 2018, 12, 14–16).

Uuteen arvonlisäverojärjestelmään siirtymisen taustalla painoi myös Euroopan unionin jäsenyys, sillä järjestelmän omaksuminen oli jäsenyyden yhtenä ehtona (Andersson 2006, 152). Suomesta tuli jäsenyyden myötä myös osa Euroopan unionin sisämarkkina-alueella (Juanto ym. 2018, 14–15). Tätä Euroopan unionin yhteistä arvonlisäverojärjestelmää säätelee direktiivi 2006/112/EY eli arvonlisäverodirektiivi, johon myös Suomen arvonlisäverojärjestelmä perustuu. Direktiiveillä pyritään harmonisoimaan eli yhdenmukaistamaan arvonlisäverojärjestelmää Euroopan unionissa. (Niskakangas ym. 2020, 121). Direktiivien tavoitteena ei ole täydellinen yhtenäisyys jäsenvaltioissa, vaan

asettaa velvoittavia tavoitteita. Tavoitteiden osalta jäsenmaat voivat kuitenkin valita tai luoda omat kansalliset lainsäädännöt, joilla määräykset toteutetaan ja saatetaan voimaan. (Juanto ym. 2018, 9.) Suomessa arvonlisäveroa säätelevät direktiivin lisäksi arvonlisäverolaki (AVL) sekä arvonlisäveroasetus (AVA). Kaikissa EU-maissa on siis käytännössä samanlainen arvonlisäverojärjestelmä, mutta esimerkiksi verokannoissa eli veroprosenteissa on maittain vaihtelua 0–25 prosentin välillä. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2021, 93.)

EU:n vuosien 2021–2027 talousarviossa EU:n omien varojen tulonlähteet muodostuvat arvonlisäverosta, tullimaksuista ja jäsenmaiden suorista rahoitusosuuksista eli bruttokansantuloon perustuvista maksuosuuksista sekä vuodesta 2021 alkaen kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvista rahoitusosuuksista (Euroopan komissio 2023a). Näistä tulonlähteistä bruttokansantuloon perustuva maksuosuus on suurin, sillä sen osuus on yli 70 prosenttia EU:n tuloista (Euroopan komissio 2023b). Mutta myös arvonlisävero on merkittävä ja keskeinen rahoituslähde niin EU:n talousarvion kuin kaikkien EU:n jäsenvaltioiden osalta. Kansallisella tasolla kannetusta arvonlisäverosta siirretään 0,3 prosenttia EU:lle omina varoina ja tämän rahoituksen osuus on 12 prosenttia EU:n koko talousarviosta. (EUR-Lex 2022.)

3.1 Arvonlisävero ja sen ominaisuudet

Arvonlisävero eli välillinen kulutusvero on tarkoitettu ostajien eli lopullisten kuluttajien maksettavaksi (Jormakka ym. 2021, 92). Arvonlisäverolain 1:1n määritelmän mukaan, arvonlisäveroa suoritetaan valtiolle liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarankäytön ja palvelun myynnistä, Suomessa tapahtuvasta tavarankäytön maahantuonnista, Suomessa tapahtuvasta tavarankäytön yhteisöhankinnasta sekä Suomessa tapahtuvasta tavarankäytön siirrosta varastointimenettelyssä (Finlex 2023). Liiketoiminnan harjoittajat eli verovelvolliset yritykset lisäävät veron myyntihintaan ja tilittävät kuluttajien maksaman veron valtiolle. (Jormakka ym. 2021, 92, 95.) Arvonlisäveron tuotosta merkittävin osa eli 66 prosenttia kertyy kotitalouksien kulutuksesta.

Toiseksi suurin osuus muodostuu muiden verovapaiden toimialojen välituotekäytöstä ja investoinneista. (Valtiovarainministeriö 2023c, 87, 90.)

Arvonlisäveroon ja sen ominaisuuksiin liittyy laaja veropohja ja laajat vähennysoikeudet sekä myös veronkanto kaikissa vaihdannan vaiheissa. Laajalla veropohjalla tarkoitetaan sitä, että arvonlisävero on sisällytetty lähes kaikkien eri tuotteiden ja palveluiden myyntihintaan. (Niskakangas ym. 2020, 120). Laajan veropohjan vuoksi myynnin verollisuudessa ilmenee vähemmän poikkeuksia, kuten erikseen verottomaksi säädettyjä myyntejä.

Arvonlisäverojärjestelmän toiminnan olennaisena edellytyksenä on laajan veropohjan ohella laajat vähennysoikeudet, sillä nämä tukevat toinen toisiaan ja estävät veron kertautumista tai piilevän veron muodostumista. (Rintala 2019.)

Arvonlisävero huomioidaan kaikissa tuotanto- ja jakeluketjun vaiheissa, mutta valtiolle suoritetaan vain kulloisenkin vaiheen mukaisesti kertynyt vero.

Vähennysoikeuden avulla hankintaostoihin sisältyneet verot saa vähentää omista myynneistä tilitettävistä arvonlisäveroista, jolloin veron kertaantuminen eri vaiheista estyy. Lopullinen kuluttajalle kohdistuva myyntihinta sisältää veroa näin ollen vain verokannan mukaisen määrän. (Valtiovarainministeriö 2023b.)

Jos arvonlisäveroa ei saisikaan vähentää, muodostuisi myös piilevää arvonlisäveroa, joka siirtyisi edelleen vähennyskelvottomana eränä myyntihintaan. Toisaalta myynnin verollisuus ei suoraan oikeuta vähentämään myyntiin kohdistuvien hankintojen menoja, sillä on myös menoja, jotka on rajattu vähennysoikeuden ulkopuolelle. (Rintala 2019.) Tällaisia voivat olla esimerkiksi edustukseen tai lahjoihin liittyvät kulut (Jormakka ym. 2021, 99).

Omaan tai yrityksen henkilökunnan yksityiseen käyttöön tehdyistä hankinnoista arvonlisäveroa ei myöskään saa vähentää. Ostojen tulee siis olla hankittu toiselta arvonlisäverovelvolliselta sekä arvonlisäverollista liiketoimintaa varten (Verohallinto 2020a).

3.2 Arvonlisäverovelvollisuus ja verollinen liiketoiminta

Arvonlisäverolain 2:2:n mukaan arvonlisäverovelvollisia ovat pääasiassa tavaran tai palvelujen myyjät, jotka liiketoiminnan muodossa myyvät tavaroita tai palveluita Suomessa (Finlex 2023). Arvonlisäverolaki ei kuitenkaan määrittele liiketoiminnan käsitettä, mutta käytännössä liiketoimintana pidetään ansiotarkoituksessa tapahtuvaa, jatkuvaa ja ulospäin suuntautuvaa ja itsenäistä toimintaa, johon myös sisältyy yrittäjän osalta riskiä (Edilex 2014).

Verovelvollisia ovat näin ollen lähes kaikki liiketoiminnassaan hyödykkeitä eli tuotteita tai palveluita myyvät yritykset. Yritysmuodolla ei ole vaikutusta verovelvollisuuteen, vaan toiminnan luonteella. Arvonlisäverovelvollisia eivät ole esimerkiksi sosiaali- ja vanhustenhuolto, päivähoito, terveyden- ja sairaanhoito, perinteinen pankkitoiminta, vakuutustoiminta sekä EU-maiden ulkopuolelle suuntautuva vienti ja yritykset, joiden liikevaihto on alle 15 000 € vuodessa. (Jormakka ym. 2021, 92–93.)

Liiketoiminnan harjoittajan tulee rekisteröityä arvonlisäverovelvolliseksi siinä vaiheessa, kun se aloittaa liiketoiminnan (Verohallinto 2020a). Rekisteri on valtakunnallinen ja julkinen (Juanto ym. 2018, 285). Rekisteröintiä varten täytetään perustamisilmoitus, josta ilmenee muun muassa osoite, toimiala ja tilikausi. Rekisteriin ilmoitetaan myös muutoksista tai toiminnan päättymisestä. (Edilex 2014.) Rekisteriin voi joissakin tapauksissa hakeutua myös vapaaehtoisesti, kuten esimerkiksi silloin, kun yritystoiminta on pientä tai liiketoiminta on arvonlisäverotonta. (Verohallinto 2020a.) Verovelvollinen saa rekisteröitymisen yhteydessä arvonlisäverotunnisteen eli ALV-numeron (engl. VAT number). ALV-numeroa käytetään EU:n alueella kansainvälisen kaupan yhteydessä arvonlisäverovelvollisuuden toteamista varten. (Patentti- ja Rekisterihallitus ja Verohallinto 2023.)

Arvonlisäverovelvollisuudesta syntyy myös velvollisuuksia, joita elinkeinon harjoittajan tulee täyttää (Edilex 2014). Arvonlisävero on oma-aloitteinen vero, mikä tarkoittaa, että verovelvollisen yrityksen on itse laskettava, ilmoitettava ja myös tilitettävä verokauden aikainen veron osuus. Ostojen ja myyntien

arvonlisäverokertymää ja suoritettavan veron osuutta pystytään seuraamaan esimerkiksi kirjanpidon avulla kuukausittain. (Jormakka ym. 2021, 97, 99.) Verovelvollisen tuleekin järjestää kirjanpitonsa niin, että tästä voidaan selvittää veron määräämiseksi tarvittavat tiedot. Veron osalta suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron määrään vaikuttavien kirjausten tulee lisäksi perustua tositteisiin, jotka vastaavat muun muassa kirjanpitolain ja arvonlisäverolain säädöksiä. (Juanto ym. 2018, 284.) Arvonlisävero suoritetaan verokausittain, joka on yleensä kalenterikuukausi. (Jormakka ym. 2021, 99.) Verohallinto tai muu viranomainen ei siis vahvista maksettavaa määrää, mutta Verohallinto valvoo ja neuvoo verovelvollisten toimintaa. Verohallinto tekee esimerkiksi maksuunpanopäätöksen ja perii veroja, jos verovelvollinen ei ole antanut veroilmoitusta ja tilittänyt suoritettavaa osuutta. (Edilex 2014.)

3.3 Arvonlisäverokannat

Arvonlisäverodirektiivi säätelee veropohjan laajuutta sekä sovellettavia verokantoja. Direktiivin mukaan kaikkien jäsenvaltioiden tulee soveltaa vähintään 15 prosentin yleistä verokantaa, mutta direktiivi mahdollistaa tietyin ehdoin myös kahden alennetun vähintään 5 prosentin verokannan käyttämisen sekä yhtä alle 5 prosentin verokantaa ja myös nollaverokantaa. (Valtiovarainministeriö 2023c, 88.)

Suomen yleinen arvonlisäverokanta on ollut vuodesta 2013 lähtien 24 prosenttia. Yleisen verokannan lisäksi Suomessa on käytössä kaksi alennettua verokantaa ja nollaverokanta. Alennettua 14 prosentin verokantaa sovelletaan elintarvikkeisiin, rehuun sekä ravintola- ja ateriapalveluihin. 10 prosentin alennettu verokanta koskee esimerkiksi kirjoja ja lehtiä, lääkkeitä, liikuntapalveluita, henkilökuljetuksia, majoituspalveluita sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksia. (Valtiovarainministeriö 2023b.) Nollaverokantaa sovelletaan muun muassa EU-alueen ulkopuolelle suuntautuvassa viennissä sekä tavaran myynnissä EU-maihin silloin, kun ostaja on arvonlisäverovelvollinen. Kokonaan veropohjan ulkopuolelle jäävät lisäksi eräät liiketoimet, kuten terveydenhoito ja sairaanhoitopalvelut. (Verohallinto 2020d.)

4 Nykyinen arvonalisäverojärjestelmä

Arvonlisäverotuksen osalta sovelletaan sekä arvonalisäverolakia että lakia oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä (768/2016), jonka 8:42:n mukaan vero määrätään verovelvollisen ilmoituksen sekä sivulliselta tiedonantovelvolliselta saatujen tietojen ja asiasta saatujen muiden selvitysten perusteella (Juanto ym. 2018; 16). Käytössä oleva nykyinen arvonalisäveroilmoitus on ollut käytössä jo yli 25 vuotta eli siitä asti kuin arvonalisäverolaki tuli voimaan eikä ilmoitukseen ole juuri tullut muutoksia (Verohallinto 2020c).

Arvonlisäveron määrä ilmoitetaan ja maksetaan säännöllisesti verokauden mukaan. Verokausi on yleensä kalenterikuukausi, mutta jos liikevaihto on pientä, yritys voi hakea pidempää verokautta. Verokausi voi näin ollen olla myös neljännes vuosittainen eli 3 kuukautta tai vuosittainen eli 12 kuukautta. (Verohallinto 2023d.) Jokaiselta verokaudelta tehdään arvonalisäveroilmoitus tai niin sanottu kausiveroilmoitus, josta käy ilmi tilitettävän veron määrä (Niskakangas ym. 2020, 123). Ilmoitus tehdään Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella (Juanto ym. 2018, 282). Ilmoitus tulee antaa, vaikka ei olisi arvonalisäverollista toimintaa verokauden aikana. Ilmoitus tehdään sähköisesti OmaVero-palvelun kautta ja jos verokausi on esimerkiksi kuukausi, erääntyy vero maksettavaksi 12. päivänä sitä kuuta, joka on toinen kuukausi verokauden päättymisen jälkeen. (Verohallinto 2023b.) Yhteisömyynneistä tulee lisäksi tehdä erillinen yhteenvetoilmoitus kultakin kalenterikuukaudelta kuukauden päättymistä seuraavana 20. päivään mennessä (Juanto ym. 2018, 281).

Arvonlisäveroilmoituksessa verokauden ostot ja myynnit ilmoitetaan suppeasti yhteissummana eikä tiedoista ilmene kenelle tavaroita tai palveluita on myyty. Kotimaan myynnin verojen määrä ilmoitetaan verokannoittain (Kuva 2). Ostojen sisältämät vähennettävät verot ilmoitetaan yhteismääränä (Kuva 2). Lisäksi ilmoitetaan verottomat myynnit, kuten EU-myyynnit sekä käännetyn verovelvollisuuden myynnit ja ostot (Kuva 2). EU-myyneistä ilmoitetaan lisäksi erillisellä yhteenvetoilmoituksella, josta käy tarkemmat ostajakohtaiset myynnit ja ostajan arvonalisäverotunniste. (Nummila & Ristola 2021, 3–4.)

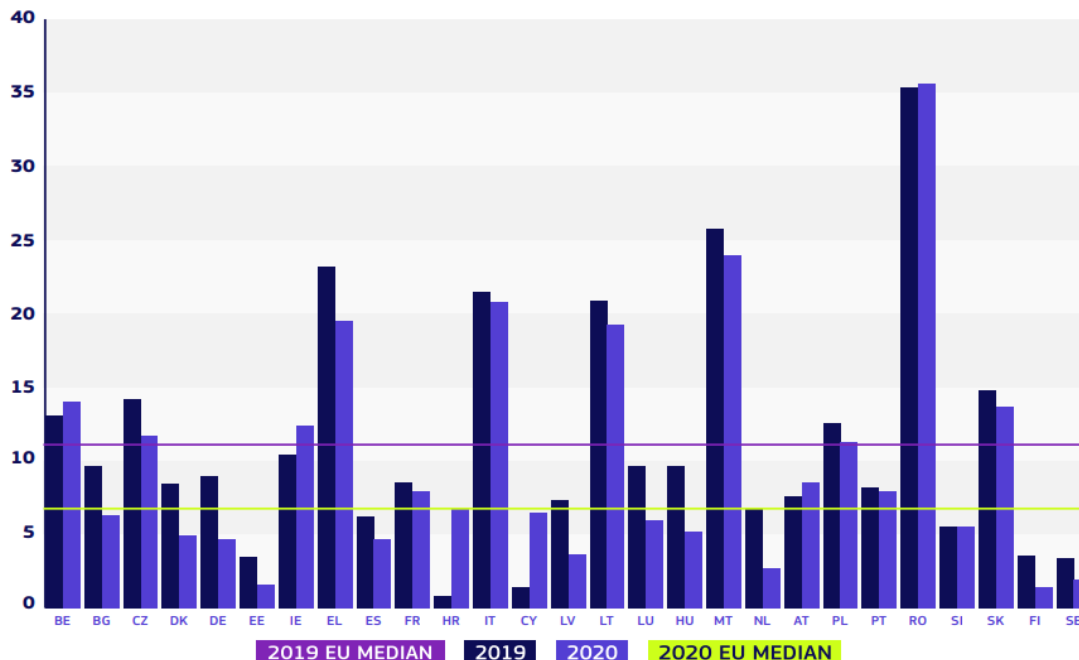
5 Nykyisen arvonlisäverojärjestelmän haasteet

EU:n nykyinen arvonlisäverojärjestelmä on hajanainen ja monimutkainen sekä altis petoksille. Järjestelmä ei ole myöskään pysynyt globaalien, digitaalisen ja liikkuvan talouden haasteissa mukana, minkä vuoksi järjestelmää tulee nykyaikaistaa. Järjestelmän muuttaminen ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista, sillä velvoitteiden ja tarkastuksien lisääminen petosten torjumiseksi aiheuttaa lisää kustannuksia ja edellyttää lisäksi kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisyyttä. (EUR-Lex 2016.) Nummilan ja Ristolán (2021, 4) julkaisema selvitys vahvistaa myös tätä käsitystä. Selvityksen mukaan nykyisen ilmoituksen tietosisältö ei ole riittävän tarkka, jolloin väärää tietoa ilmoittaneet eivät erotu selvästi oikein toimivista yrityksistä, minkä vuoksi ilmoitus ei tue kattavaa valvontaa ja arvonlisäverojärjestelmän moitteetonta toimintaa.

Arvonlisävero on EU:n keskeinen rahoituslähde, mitä se on myös kaikissa EU:n jäsenvaltioissa (EUR-Lex 2022). Vuonna 2019 Suomen arvonlisäveron bruttokertymä oli noin 32 miljardia euroa ja kun palautusten osuus yrityksille oli noin 13 miljardia euroa, niin arvonlisäveron nettokertymä oli noin 19 miljardia euroa. Maksettavien palautusten fiskaalinen merkitys on siis suuri. Lainmukaisen ja todellisen kertymän erotuksen eli arvonlisäverovajeen arvioidaan olleen viime vuosina Suomessa noin 1,3 miljardia euroa. (Verohallinto 2020b.) Euroopan komission vuonna 2022 julkaisemasta arvonlisäveroon liittyvästä raportista ilmenee, että EU:n keskiarvo vajeen osalta on laskenut vuodesta 2019 (noin 11 %) vuoteen 2020 (noin 6 %) verrattuna (Kuva 3). Vaje on kuitenkin edelleen suuri. Arvonlisäverovaje vaihtelee lisäksi maittain melko suuresti, sillä vaihteluväli oli Suomen 1,3 prosentista Romanian 35,7 prosenttiin (Kuva 3). (European Commission 2023.) Monissa EU-maissa on jo otettu käyttöön erilaisia tarkempia raportointimenetelmiä, jotka ovat pienentäneet harmaan talouden elintilaa olennaisesti, mutta samalla toisaalta johtaneet harmaan talouden siirtymiseen jäsenmaasta toiseen. Tämän seurauksena esimerkiksi Suomeen on siirtynyt harmaata taloutta muun muassa Baltiasta. (Valtiovarainministeriö 2020, 38.)

HOW DO EU MEMBER STATES FARE? (% of VAT revenues lost)

In 2020, estimated VAT gaps ranged from 1.3% in Finland, to 35.7% in Romania.

Kuva 3. Arvonlisäverovaje 2019–2020 (European Commission 2022).

EU:ssa arvonlisäverovajeen kokonaismääräksi on arvioitu olleen vuonna 2020 yhteensä 93 miljardia euroa. Euroopan komission 8. joulukuuta 2022 jättämässä ehdotuksessa arvonlisäverovajeen uskotaan vahvasti liittyvän nykyiseen arvonlisäverojärjestelmään, jossa veron kantaminen ja valvonta eivät ole optimaalisia. Vajetta kerryttävät etenkin yhteisön sisäiset missing trader -petokset (MTIC-petokset) eli valeyrittäisiin liittyvät petokset, mutta myös kotimaiset arvonlisäveropetokset ja -vilpit, arvonlisäveron kiertäminen, konkurssit ja maksukyvyttömyydet, laskuvirheet sekä hallinnolliset virheet vaikuttavat vajeeseen. (EUR-Lex 2022.) Verovelvollisten verotuksen keskinäinen riippuvuus vähentää arvonlisäverotuksen veronkiertämisiongelman merkitystä, mutta tästä huolimatta rikosoikeudellisten veropetosten määrä on suuri. (Juanto ym. 2018; 17–18).

Nykyisessä järjestelmässä arvonlisäveroilmoitus on tietojen osalta sisällöltään melko suppea ja epätasapainoinen. Tietojen puutteellisuuden vuoksi etenkin erityistilanteisiin, kuten marginaaliverotukseen ja erilaisiin verottomuuksiin, liittyy merkittävä riski. (Verohallinto 2020e.) Lisäksi suppean ilmoituksen vuoksi Verohallinnon käsittelyyn tulee vuosittain useita ilmoituksia, mikä altistaa palautusmenettely järjestelmän petoksille ja petosten yrittämiselle. Myöskään tietoja ei välttämättä osata ilmoittaa aina oikein. (Verohallinto 2020c.)

Arvonlisäverotukseen liittyvät virheet voivat johtua tahallisuuden lisäksi myös osaamattomuudesta tai tietämättömyydestä. Suurin osa Suomessa toimivista verovelvollisista noudattaa lakia ja säännöksiä ja maksaa arvonlisäveron oikeamääräisenä, mutta on myös tahallisesti väärin toimivia yrityksiä. Arvonlisävero tilitetään oma-aloitteisesti ilman erillistä verotuspäätöstä, mikä toisaalta mahdollistaa veron ilmoittamisen tarkoituksella virheellisesti tilitettävän arvonlisäveron pienentämiseksi. Mikäli veron maksamiselta pyritään välttymään tahallisesti väärin ilmoitetuilla tiedoilla, on se räikeimmillään arvonlisäveropetos. (Nummila & Ristola 2021, 1, 5.)

Virheellisesti ilmoitetut tiedot voidaan jakaa kahteen päätyyppiin sen mukaan, vältetäänkö veroa virheellisesti ilmoitetuista vähennettävistä veroista vai suoritettavista veroista. Yleisimpiä vähennettäviin veroihin liittyviä virheitä ja väärinkäytöksiä ovat tekaistut tai vähennyskelvottomat ostot, arvonlisäverottomaan toimintaan kohdistuvat kulut tai arvonlisäverottomista hankinnoista ilmoitetaan vähennettävää arvonlisäveroa. Suoritettavien verojen osalta yleisimpiä veroihin liittyviä virheitä ja väärinkäytöksiä ovat puuttuva myynti, verollisen myynnin ilmoittaminen verottomana, myynnin ilmoittaminen virheellisesti alemmalla verokannalla, verollisen myynnin ilmoittaminen marginaaliverollisena myyntinä, oman käytön arvonlisäveron ilmoittamatta jättäminen sekä verollisen oston suoritettavan veron jättäminen huomiotta. (Nummila & Ristola 2021, 5–10.)

Etenkin puuttuvat myyntitulot ovat yleinen tapa veronmaksun välttämiseksi. Tämän virhetyypin osuus on 55 prosentin luokkaa ja sitä havaittiin eniten ravitsemusalalla sekä kaupan alalla. Perusteettomien vähennyksien osuus

virhetyypeistä on 35 prosenttia ja näitä virheitä havaittiin erityisesti talonrakentamisen alalla sekä kiinteistöalalla. (Harmaa talous & talousrikollisuus 2021.) Virheissä on sidonnaisuutta yrityksen toiminnan luonteeseen liittyen sekä siihen, mistä myynneistä yrityksen tuotot muodostuvat. Toimiala ei kuitenkaan yksin kerro sitä, miltä arvonlisäveroilmoituksen tulisi näyttää, sillä liiketoiminnan eri muotoihin sovelletaan toisistaan poikkeavia arvonlisäverolain säännöksiä liittyen esimerkiksi verottomuuteen ja verollisuuteen. Väärissä ilmoittamistavoissa on myös vaihtelua sen osalta, että pyrkiikö verovelvollinen minimoimaan tilitettävän veron määrän vai maksimoimaan palautettavan veron määrän. (Nummila & Ristola 2021, 11.) Liian vähän arvonlisäveroa ilmoittavat verovelvolliset ovat usein liikevaihdoltaan pieniä. Mutta vaikka yksittäiset virheet olisivat pieniä, niitä on myös paljon, ja siksi tilitettävän veron virheistä aiheutuu vuosittain merkittävä verovaje. (Harmaa talous & talousrikollisuus 2021.)

6 Reaaliaikainen arvonlisävero

Verohallinnolle annettiin 11.6.2020 Valtioneuvoston hyväksynnällä osana harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntastrategia ja toimenpideohjelma hanketta kehittää arvonlisäveron ilmoittamista arvonlisäveroilmoitusta laajentamalla. Hankkeeseen kuului ilmoituksen ohella myös selvittää transaktiopohjaisen eli sähköisen lasku- ja kuittipohjaisen raportoinnin vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja vaikutuksia Suomessa. (Valtioneuvosto 2020, 38.) Myös EU:n taholta on selvitetty erilaisten raportointimenetelmien vaikutusta tiedonsaantiin. Euroopan komissio vuonna 2017 julkaisemassa raportissa esitellään 12 eri EU-maan raportointimenetelmiä. (European Commission 2017, 5, 16.)

Euroopan komission julkaisusta ilmenee, että raportointimenetelmää suunniteltaessa on tärkeä miettiä, mitä tietoja kerätään. Jos esimerkiksi halutaan lähinnä selvittää, että tavarantoimittajat ja asiakkaat ilmoittavat liiketoimensa oikein, niin silloin tunnisteena riittäisi arvonlisäverorekisterin numero. Mutta jos tietoa halutaan enemmän eli seurata myyntiä ja ostoja myös arvonlisäverorekisteriin kuulumattomilta, niin silloin tunnisteeksi tarvitaan rekisteröintikoodia. Raportin perusteella tietojen ristiin analysoimiseksi vähimmäistietoina tarvitaan

- kauppakumppanin tunniste eli nimi, VAT numero tai rekisteritunnus tai molemmat;
- liiketapahtumien määrät eli veron peruste ja arvonlisävero verokannan mukaan eriteltynä;
- laskun tiedot, kuten laskun numero ja päivämäärä.

Liiketoimista saatavat tiedot voidaan lisäksi raportoida tapahtumina laskutasolla tai yhteenvetona liikekumppanikohtaisesti. Laskutasoinen raportointi antaa kuitenkin yksityiskohtaisempaa tietoa, joka parantaa ristiin tarkastelua. (European Commission 2017, 16–17.)

Arvonlisäveron nykyaikaistaminen on ollut EU:n tavoitteena jo pidempään. EU:n komissio julkaisi vuonna 2020 EU:ta koskevan ehdotuksen lainsäädäntöpaketin oikeudenmukaisesta ja yksinkertaisesta verotuksesta liittyen arvonlisäveron nykyaikaistamiseen digiaikana. Tämä sisällytettiin myös vuotta 2022 koskevaan komission työohjelmaan. Ehdotuksen tavoitteena on kestävien tulojen takaamiseksi arvonlisäverosääntöjen nykyaikaistaminen ja selkeyttäminen sekä veropetoksien vähentäminen kehittämällä arvonlisäverojärjestelmän toimivuutta sähköisen laskutuksen ja liiketoimintaperusteisen reaaliaikaisen ilmoittamisen avulla. (EUR-Lex 2022.) EU:n alueella maakohtaisesti käyttöönotettujen tai valmisteilla olevien toisistaan poikkeavien raportointi- ja laskutussääntöjen osalta ehdotus yhdenmukaistaisi huomattavasti EU:n arvonlisäverojärjestelmää (Ahopelto 2023).

Komission ehdotus lainsäädäntöpaketista koostuu kolmesta pääkokonaisuudesta, joiden on määrä astua voimaan asteittain vuosina 2024–2028. Yksi pääkokonaisuus liittyy digitaaliseen raportointivelvoitteeseen eli pakolliseen liiketoimikohtaiseen digitaaliseen arvonlisäveroraportointiin, johon sisältyy hyvin vahvasti myös pakollinen sähköinen laskutusjärjestelmä. Sähköinen laskutus tarkoittaisi jatkossa sitä, että laskuista kerätyt tiedot siirtyisivät uuteen, keskitettyyn arvonlisäverotietojärjestelmään eli VIES-järjestelmään, joka korvaisi nykyisen yhteenvetoilmoituksen. Sähköisen laskutuksen ja digitaalisen raportoinnin säännöksiä on tarkoitus astua voimaan 1.1.2028 ja ne koskisivat EU-maiden välistä sisämarkkinakauppaa, mutta jäsenmaat saisivat option näiden menetelmien pakollisesta käyttöönotosta myös kotimaankaupan osalta. (Virtanen & Stenius 2023.)

Suomen hallitus on jättänyt 19.1.2023 eduskunnalle hyväksyntänsä Euroopan komission ehdotuksesta nykyaikaistaa arvonlisäverotusta (Valtioneuvosto 2023). Komission ehdotuksien hyväksyminen edellyttää kuitenkin jäsenvaltioiden yksimielisyyttä, joten voi olla, että muutosten sisältö ja aikataulu tulevat vielä muuttumaan (Ahopelto 2023).

6.1 Uusi laajapohjainen arvonlisäveroilmoitus

Verohallinto on suunnitellut uutta ilmoitusta yhdessä taloushallinnon ohjelmistotoimittajien, tilitoimistojen ja asiakasyrityksien kanssa (Verohallinto 2020c). Uusi arvonlisäveroilmoitus olikin tarkoitus ottaa käyttöön jo vuonna 2022, mutta tätä lykättiin vallinneen korona- ja tilanteen vuoksi. Uutta aikataulua ei vielä ole sovittu. (Verohallinto 2023a.)

Suurin osa verovelvollisista käy kauppaa vain kotimaisten toimijoiden kanssa ja heidän osaltaan ilmoittaminen järjestelmämuutoksia lukuun ottamatta ei juurikaan muutu. Esimerkiksi myyntien arvonlisäverot ilmoitetaan jatkossakin verokantojen mukaan (Kuva 4). Kuten kuvasta 4 ja 5 voi myös huomata, niin rakentamispalvelun myynnit ja ostot ilmoitetaan jatkossakin, mutta kun nämä on aiemmin ilmoitettu samassa kohdassa kuin metalliromun ja -jätteen myynnit, niin jatkossa nämä ilmoitetaan eri riveillä. (Verohallinto 2020e.)

MYYNIT	myynnin määrä		suor. vero	
	euroa	snt	euroa	snt
Vero kotimaan myynnit verokannoittain				
24 %:n vero				
14 %:n vero				
10 %:n vero				
Vero verollisista kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksista				
Rakentamispalvelun myynti				
Muut käännetyn veron alaiset myynnit				
Tavaroiden myynnit muihin EU-maihin				
Palvelujen myynnit muihin EU-maihin				
Tavaroiden myynnit EU:n ulkopuolelle				
Palvelujen myynnit EU:n ulkopuolelle				
Muu 0-verokannan alainen liikevaihto				
Veroton myynti (ei vähennysoikeutta)				

Kuva 4. Uusi arvonlisäveroilmoitus, myynnit (Verohallinto 2019).

Uuden ilmoituksen tavoitteena on tuoda aiempaa paremmin esille erityistilanteet, jotta niiden oikea verokäsittely voidaan varmistaa. Tällaisia

erityistilanteita ovat esimerkiksi veroton myynti (Kuva 4) sekä marginaaliverotus (Kuva 5). Myös esimerkiksi perustajaurakointia eli niin sanottua gryndausta harjoittavien tulee ilmoittaa uudistetussa ilmoituksessa rakentamispalvelun omasta käytöstä tilitettävä vero (Kuva 5). (Verohallinto 2020e.)

Marginaaliverotusmenettely		euroa	snt	euroa	snt
Myynnit					
Ostot					
edellisten verokausien negatiivinen voittomarginaali					
Voittomarginaali					
Vero voittomarginaalista					
Oma käyttö				euroa	snt
Vero rakentamispalvelun omasta käytöstä					
Vero muusta omasta käytöstä					

Kuva 5. Uusi arvonlisäveroilmoitus, marginaaliverotus (Verohallinto 2019).

Uudessa ilmoituksessa ilmoitetaan myös esimerkiksi verolliset kotimaan ostot, jotka ovat osittain tai kokonaan hankittu vähennykseen oikeuttamattomaan toimintaan tai joihin liittyy vähennysrajoituksia (Kuva 6). Osittaisesta hankinnasta, ilmoitetaan vain se osuus, josta vähennystä ei ole oikeus tehdä. (Verohallinto 2020e.)

OSTOT	ostojen määrä		suor. verot		väh. verot	
	euroa	snt	euroa	snt	euroa	snt
Vero kotimaan ostoista						
Kiinteistöinvestoinnin tarkistuksen määrä (+-)						
Tavaraostot muista EU-maista						
Palveluostot muista EU-maista						
Tavaroiden maahantuonnit EU:n ulkopuolelta						
Palveluostot EU:n ulkopuolelta						
Rakentamispalvelun ostot						
Muut käännetyn veron alaiset ostot						
Verolliset kotimaan ostot, joista ei ole vähennysoikeutta						

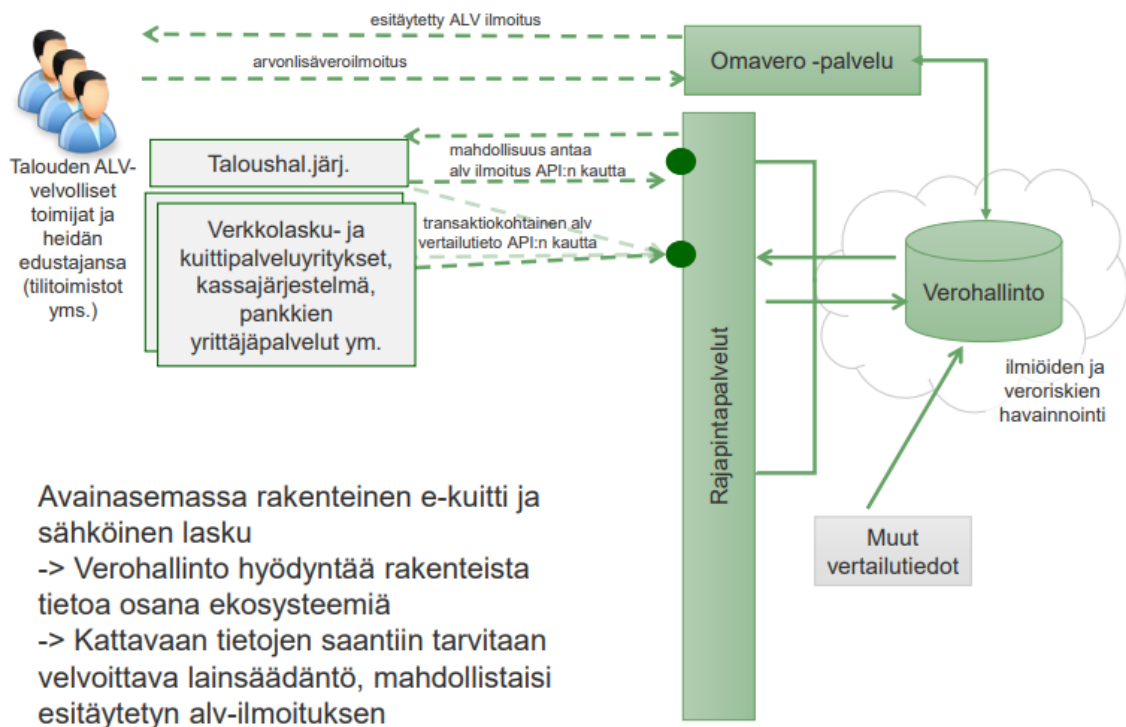
Kuva 6. Uusi arvonnlisäveroilmoitus, ostot (Verohallinto 2019).

Huomioitavaa on myös esimerkiksi, että nykyisessä ilmoituksessa kiinteistöinvestoinnin tarkistus ilmoitetaan verokauden vähennettävissä veroissa, mutta jatkossa tämä ilmoitetaan uudessa ilmoituksessa erikseen (Kuva 6). Kiinteistöinvestointien tarkistuksiin liittyy usein arvonnlisäveroriskejä, vaikka tarkistukset olisivat tehty oikein, sillä niistä muodostuu poikkeuksia vähennettävien arvonnlisäverojen määrään. Verohallinto on tämän vuoksi joutunut usein tekemään nykyisen ilmoituksen osalta selvityspyyntöjä. (Verohallinto 2020e.)

6.2 Transaktio- eli tapahtumakohtainen raportointi

Verohallinto on selvittänyt uudenlaista tapahtumakohtaista eli lasku- ja kuittikohtaista raportointitapaa vuodesta 2017 lähtien yhdessä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. Selvitysten mukaan merkittävin lisäarvo raportoinnissa saadaan liikekumppanien välisistä tapahtumatiedoista, eikä niinkään siitä, mitä tavaraa tai palvelua yksittäinen liiketapahtuma käsittää. Verohallinnon selvityksessä on ehdotettu, että lasku- ja kuittikohtaisesti raportoitaisiin vain määritellyn tietosisällön mukaiset tiedot. Ja lisäksi, että raportoitavia

liiketapahtumia olisivat arvonlisäverovelvollisten yritysten väliset myynnit ja ostot sekä myynnit kuluttajille tai sellaisille muille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia. Raportoinnin ulkopuolelle jäisi näin ollen esimerkiksi yhteisömyynnit eli myynnit toisiin EU-maihin, josta ilmoitettaisiin jatkossakin erillisellä yhteenvetoilmoituksella. Verottomiin myynteihin on havaittu liittyvän merkittävä riski, mutta myynneistä ei kuitenkaan ole oleellista saada tietoja tapahtumakohtaisesti, joten ne voitaisiin ilmoittaa yhteissummana arvonlisäveroilmoituksessa. Reaaliaikatalouden ja digitalisaation kehitys vaikuttavat ilmoitettavien tietojen sisältöön ja laajuuteen, mutta kuittimyyntien raportoinnista ei voida siirtyä kuittikohtaiseen eli eKuittien käyttöön ennen kuin se on riittävän laajasti käytössä. (Verohallinto 2020b.)

Kuva 7. Visio arvonlisäveroraportoinnin tulevaisuudesta (Verohallinto 2019).

Uudessa raportointitavassa tiedot myyntien ja ostojen arvonlisäveroista siirtyisivät automaattisesti lasku- tai kuittikohtaisesti yrityksen taloushallintojärjestelmästä rajapinnan välityksellä Verohallinnolle (Kuva 7). Tämä mahdollistaisi esitetytyn arvonlisäveroilmoituksen muodostamisen niille, jotka kokisivat sen hyödylliseksi (Kuva 7). Tällöin verovelvollisen tehtäväksi jäisi

lähinnä ilmoituksen tarkastaminen ja täydentäminen tarvittaessa sekä hyväksyminen (Kuva 7). (Verohallinto 2020b.)

Tällainen rajapinta, jonka välityksellä tietojen siirto on mahdollista, voidaan rakentaa sähköiseen laskutus- tai kassajärjestelmään, kuten myös kirjanpitojärjestelmään, mikä luo edellytykset niin pientoimijoille kuin suuryrityksille mukautua uuden raportointitavan tuomaan muutokseen. (Verohallinto 2020b.) Tapahtumakohtaisesta raportoinnista voitaisiin hyödyntää etenkin tietoja, jotka yksilöivät kauppakumppanin, laskun tai tietoja, jotka kertovat arvonlisäverosta. Tällaisia tietoja saadaan esimerkiksi Y-tunnuksen tai VAT-tunnuksen avulla sekä laskunumeron ja päiväyksen sekä arvonlisäveron perusteen ja määrän avulla. Tällainen raportointi mahdollistaisi verovelvollisten tietojen vertailun arvonlisäveroilmoituksen suhteen sekä ristiin myyjän ja ostajan välillä, mikä ilmenee myös kuvan 7 kaaviosta. (Verohallinto 2020e.)

Tapahtumakohtaiseen raportointiin siirtymisen on suunniteltu tapahtuvan vasta, kun laajennettu arvonlisäveroilmoitus on ensin otettu käyttöön (Verohallinto 2020e). Lisäksi on ajateltu, että se otettaisiin käyttöön vaiheittain huomioiden yritysten edellytykset lasku- ja kuittikohtaisten tietojen tuottamiselle (Verohallinto 2020b). Vaiheittainen siirtyminen mahdollistaisi suuren muutostyön paremman hallittavuuden niin asiakkaiden kuin Verohallinnonkin kannalta. Lopullinen aikataulu tulee kuitenkin sovittaa yhteen reaaliaikatalouden etenemisen ja yritysten valmiuksien kanssa. (Verohallinto 2020e).

Tapahtumakohtaista raportointia ei siis tulla edellyttämään ennen kuin tietoja on saatavissa riittävän laajasti ja myös riittävän tehokkaasti. (Verohallinto 2020b.) Muutoksen on tarkoitus tulla koskettamaan kaikkia arvonlisäverovelvollisia, sillä kansainvälisten kokemusten sekä Verohallinnon tekemän asiakasyhteistyön perusteella on todettu, että yritysten rajaaminen lisäisi lähinnä yritysten hallinnollista taakkaa tietoja toimitettaessa (Verohallinto 2020e).

Mahdollisimman laajalla käyttönotolla lisätään myös myyntien ja ostojen vertailtavuutta ja luotettavuutta, mistä syystä uusi raportointitapa edellyttää riittävän laaja-alaista sähköisen laskutuksen ja eKuittien käyttöä (Verohallinto 2020b).

7 Reaaliaikaisen arvonlisäverojärjestelmän hyödyt

Kansainvälisessä vertailussa jo 18:ssa EU:n jäsenmaassa on otettu käyttöön erityyppisiä lasku- tai transaktiopohjaisia arvonlisäveron ilmoittamisen malleja. Näiden maiden osalta on huomattu harmaan talouden vähentyneen joko tilastollisesti tai kokemusperäisesti. (Valtioneuvosto 2020, 38.)

Transaktiokohtainen data, jossa osto- ja myyntitiedot siirtyisivät verohallinnolle tapahtumakohtaisesti mahdollistaisi esimerkiksi sellaisten yritysten havaitsemisen, jotka eivät ole ilmoittaneet kaikkia verollisia myyntejään tai ovat ilmoittaneet perusteettomia vähennyksiä (Nummila & Ristola 2021, 28).

Digitaalisia raportointimenetelmiä käyttävien jäsenvaltioiden osalta arvonlisäverotulojen arvioidaan kasvaneen 19–28 miljoonaa euroa vuosina 2014–2019, mikä vastaa 2,6–3,5 prosentin vuotuista kasvua arvonlisäverotulojen osalta. Digitaaliset raportointimenetelmät parantavat verovalvonnan lisäksi näin ollen myös arvonlisäverokertymää. (EUR-Lex 2022.) Verohallinnon mukaan uuden arvonlisäveroilmoituksen arvioidaan Suomessakin pienentävän arvonlisäverovajetta yli 60 miljoonaa euroa vuosittain (Verohallinto 2020c).

Arvonlisäverotuksen laajempi ja yksityiskohtaisempi tietosisältö tuo tukea lisäksi arvonlisäverojärjestelmään toimivuuteen, kun tietoja on vaikeampaa ilmoittaa väärin (Harmaa talous & talousrikollisuus 2021). Tietojen parempi kohdentuminen edellyttää kuitenkin arvonlisäveroilmoituksen tietosisällön kehittämisen lisäksi myös lasku- ja kuittikohtaista raportointitapaa (Verohallinto 2020b). Uudistukset siis vähentävät harmaata taloutta ja takaavat paremmin oikean verokertymän, mutta lisäksi se tuo reilua yritysten välillä (Verohallinto 2023a). Reaaliaikaisuus, tarkemmat tiedot ja valvonta takaavat yhdessä oikeudenmukaisen verotuksen toteutumisen paremmin, jolloin tietoisesti tai tietämättömyyttään väärin toimivat yritykset eivät pysty verotuksellisten virheiden kautta saamaan parempaa taloudellista asemaa kilpailuilla markkinoilla (Verohallinto 2020c).

Uudistukset tulee kuitenkin toteuttaa niin, etteivät ne lisää verovelvollisten hallinnollista taakkaa, vaan päinvastoin helpottamaan sitä (Verohallinto 2023a). Uusi arvonlisäveroilmoitus onkin aiempaa ohjaavampi ja loogisempi, mikä helpottaa asiakkaiden toimintaa. Uusi ilmoitus vastaa lisäksi kirjanpitoa eriteltävien tietojen osalta, mikä myös helpottaa arvonlisäveroilmoituksen ja kirjanpidon täsmäyttämistä. Tämän uskotaan tuovan etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille ja näiden tilitoimistoille 4,9 miljoonan euron vuotoisen hyödyn. Mutta myös ilmoitusten automaattisen käsittelyn ilman asiakasyhteydenottoja on arvioitu tuovan asiakkaille vuositasolla noin 367 000 euroa säästöä. (Verohallinto 2020c.)

Uusi tarkempi ilmoitus antaa Verohallinnolle paremman kuvan verovelvollisen toiminnasta, mikä vähentää ja keventää selvityspyyntöjä. Näin ollen uusi ilmoitus vapauttaa Verohallinnon resursseja esimerkiksi kohdennetumpaan ja täsmällisempään ohjaukseen sekä valvontaan. (Verohallinto 2020c.)

Esimerkiksi Virossa vuonna 2014 käyttöön otetun laajennetun arvonlisäveroilmoituksen arveltiin kasvattaneen arvonlisäverokertymää 94 miljoonaa euroa vuonna 2015 pääosin siksi, että uusi ilmoitus mahdollisti niiden verovelvollisten ohjauksen, joiden ilmoittamisessa oli esimerkiksi osaamattomuudesta johtuvia virheitä (Verohallinto 2020e). Uudistuksen tuoma reaaliaikaisuus on siksi toisaalta verovelvollisten etu, sillä se mahdollistaa riskien havaitsemisen aiempaa varhaisemmin. Tällöin esimerkiksi osaamattomuudesta johtuvasta virheestä ei ehdi koitua verovelvolliselle sellaista verotaakkaa, ettei maksettavasta verosta pystyisi suoriutumaan. (Verohallinto 2020c.)

8 Uudistuksien vaikutukset pienille ja keskisuurille yrityksille

Pienten ja keskisuurten yritysten taloushallinto on monesti ulkoistettu tilitoimistolle, joten arvonlisäveroilmoitus hoituu jo nyt useimmiten automaattisesti. Tämän ei näin ollen uskota tuovan suuria muutoksia tai kustannuksia pienille ja keskisuurille yrityksille. (Hakola 2021.) Fredman (2019) mainitsee artikkelissaan, että myöskään Taloushallintoliiton kirjanpidon ja verotuksen asiantuntijaryhmässä ei uskota uudistuksen aiheuttavan suuria muutoksia järjestelmiin tai kirjauskäytäntöihin, vaan aiheuttavan muutoksia lähinnä ohjelmistojen arvonlisäveroilmoituksen määrittäisiin. Asiantuntijaryhmässä uudistuksen vaikutus selvityspyyntöjen vähenemiseen nähtiin myös myönteisenä muutoksena tilitoimistojen kannalta.

8.1 Vaikutus kustannuksiin

Verohallinnon selvityksessä on kartoitettu laajapohjaiseen arvonlisäveroilmoitukseen sekä transaktiopohjaiseen raportointimenetelmään siirtymisestä aiheutuvia kustannuksia eri asiakasryhmien suhteen. Selvityksessä kustannukset on jaettu kertaluontoisiin eli käyttöönottoon ja henkilöstön kouluttamiseen liittyviin sekä ilmoitusprosessista aiheutuviin vuosikustannuksiin. (Verohallinto 2020b; Verohallinto 2020c.)

Verohallinnon mukaan uudistuksista aiheutuvia kustannuksia muodostuu enemmän niille yrityksille ja tilitoimistoille, jotka käyttävät räätälöityjä käyttöjärjestelmiä, sillä ne vaativat enemmän ohjelmistomuutoksia. Valmisohjelmistoja käyttävillä ohjelmistoon tehtävien muutoksien kustannukset jakaantuvat useammalle käyttäjälle, jolloin kustannukset jäävät pienemmiksi. (Verohallinto 2020b; Verohallinto 2020c.) Verohallinnon kartoituksen mukaan suurin osa valmisohjelmistoja käyttävistä, joiden kustannuksien arvellaan jäävän melko vähäisiksi, on pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja tilitoimistoja. Tähän

ryhmään arvioidaan kuuluvan noin 217 000 yritystä, kun yrityksiä arvellaan olevan kaikkiaan noin 584 400. (Verohallinto 2020b; Verohallinto 2020c.)

Uudesta arvonlisäveroilmoituksesta aiheutuvien kertaluontoisten kustannuksien arvellaan olevan pienillä ja keskisuurilla tilitoimistoasiakkaille noin 11 euroa/yritys (Kuva 8) (Verohallinto 2020c). Transaktiopohjaisen raportointimenetelmän vastaavien kustannusten arvioidaan olevan noin 155 euroa/yritys (Kuva 9) (Verohallinto 2020b). Kuvan 8 ja kuvan 9 perusteella uudistuksista aiheutuisi kertaluontoisia kustannuksia siis 166 euroa pientä tai keskisuurta yritystä kohden, mikä jäisi todella pieneksi suuryrityksen arvioon nähden, joka on noin 130 000 euroa/yritys.

Miniryrittäjät	Pk-tilitoimistoasiakkaat	Suuryritykset
<p>Kertaluontoiset kustannukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ohjelmistomuutokset: 476 000 e, n. 7 e / yritys, mutta vain osa käyttää ohjelmistoja, osa vain OmaVeroa ilmoitus on ohjaavampi, joten ei muita käyttöönottoon liittyviä kustannuksia <p>Vuotuinen kustannusvaikutus*</p> <ul style="list-style-type: none"> Suurelle osalle asiakkaista ei vuotuisia kustannuksia Kustannuksia n. 2 % eli n. 7 260 yritykselle, n. 180 e / yritys, yhteensä 1,31 milj. e <p>Yhteensä: n. 363 000 yritystä</p>	<p>Kertaluontoiset kustannukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ohjelmistomuutokset: 1,5 milj. e, n. 7 e/yritys muut käyttöönoton kustannukset (mm. koulutus): 816 000 e, n. 4 e/yritys <p>Vuotuinen kustannusvaikutus*</p> <ul style="list-style-type: none"> Suurelle osalle asiakkaista ei vuotuisia kustannuksia Kustannuksia n. 2 % eli n. 4 340 yritykselle, n. 315 e / yritys, yhteensä 1,37 milj. e <p>Yhteensä: n. 217 000 yritystä</p>	<p>Kertaluontoiset kustannukset</p> <ul style="list-style-type: none"> uudet alv-koodit: 44,4 milj. e, n. 10 000 e/yritys veroton myynti: 900 000 e, 10 000 e/yritys * 90 yritystä muut käyttöönoton kustannukset (mm. koulutus): 22,2 milj. e, n. 5 000 e/yritys <p>Vuotuinen kustannusvaikutus*</p> <ul style="list-style-type: none"> Suurelle osalle asiakkaista ei vuotuisia kustannuksia Kustannuksia n. 2 % eli n. 90 yritykselle, n. 465 e / yritys, yhteensä 42 000 e <p>Yhteensä: n. 4 400 yritystä</p>

Kuva 8. Uuden arvonlisäveroilmoituksen aiheuttamat kustannukset asiakasryhmittäin (Verohallinto 2020c).

Uuden laajapohjaisen ilmoituksen osalta vuotuiset kustannukset liittyvät pääosin poikkeustilanteiden eli etenkin verottomien myyntien ilmoittamiseen. Näiden

ilmoittamisesta arvellaan aiheutuvan kustannuksia noin 2 prosentille niin pienillä ja keskisuurilla kuin suurillakin yrityksillä. Poikkeustilanteiden ilmoittamisessa toisaalta kertaalleen tehtyä ilmoitusta voidaan hyödyntää vastaavia kirjauksia tehtäessä, joten vuotuinen kustannus työmäärään nähden olisi noin 15 prosenttia käyttöönottovaiheen kustannuksista eli noin 200–500 euroa vuodessa riippuen lisäksi yrityksen koosta. (Verohallinto 2020c.)

Tapahtumakohtaisen raportoinnin osalta vuotuisia kustannuksia aiheutuu muun muassa sähköisten laskujen käytöstä, arvonlisäveroraportoinnista sekä järjestelmän ylläpidosta (Verohallinto 2020b.)

Miniryttäjät	Pk-tilitoimistoasiakkaat	Suuryritykset
Kertaluontoiset kustannukset 25 - 26 milj. e <ul style="list-style-type: none"> • järjestelmämuutokset: 0,5 milj. e • koulutuskustannukset 24-25 milj. e, n. 68 e/yritys Vuotuinen kustannusvaikutus alv-ilmoittamiseen 83 - 84 milj.e <ul style="list-style-type: none"> • Sähköisten laskujen käyttö 40 milj. e, n. 120 e/yritys, 87 % ryhmästä • Alv-raportointi: 43 - 44 milj. e, n. 120 e/yritys • Järjestelmien ylläpito 135.000 e Yhteensä: n. 363 000 yritystä	Kertaluontoiset kustannukset 32 - 33 milj. e <ul style="list-style-type: none"> • järjestelmämuutokset: 1,5 - 2,5 milj. e, n. 15 e/yritys • koulutuskustannukset 30 milj. e, n. 140 e/yritys Vuotuinen kustannusvaikutus alv-ilmoittamiseen 53 - 55 milj. e <ul style="list-style-type: none"> • Sähköisten laskujen käyttö 8 - 9 milj. e, n. 120 e/yritys, 32 % ryhmästä • Alv-raportointi: 45 - 46 milj. e (210 e/yritys) • Järjestelmän ylläpito 125.000 e Yhteensä: n. 217 000 yritystä	Kertaluontoiset kustannukset 467 milj. e <ul style="list-style-type: none"> • järjestelmäkustannukset 445 milj. e, n. 100.000 e/yritys • koulutuskustannukset 22 milj. e, 5.000 e/yritys Vuotuinen kustannusvaikutus alv-ilmoittamiseen 56 milj. e <ul style="list-style-type: none"> • Alv-raportointi: 11 milj. e, n. 2.500 e/yritys • Järjestelmän ylläpito 45 milj. e, 10.000 e/yritys Yhteensä: n. 4 400 yritystä

Kuva 9. Tapahtumakohtaisesta raportoinnista aiheutuvat kustannukset asiakasryhmittäin (Verohallinto 2020b).

Verohallinto on arvioinut, että suurimmalle osalle pienistä ja keskisuurista yrityksistä ei muodostuisi arvonlisäveroilmoituksen uudistuksen suhteen vuotuisia kustannuksia lainkaan. Erityistilanteiden ilmoittamisesta aiheutuvia

vuosikustannuksia arvellaan aiheutuvan 2 prosentille yrityksistä, joka olisi noin 315 euroa/yritys (Kuva 8). (Verohallinto 2020c.) Tapahtumakohtaisen raportoinnin osalta vuotuisia kustannuksia aiheutuu sähköisten laskujen käytöstä, arvonlisäveroraportoinnista sekä järjestelmän ylläpidosta (Kuva 9). Vuotuisten kustannusten arvellaan olevan pienien ja keskisuurten yritysten osalta noin 330,50 euroa/yritys (Kuva 9). (Verohallinto 2020b.)

Verohallinnon selvityksessä tapahtumakohtaisen raportoinnin arvellaan pienentävän arvonlisäverovajetta yhdessä uudistetun arvonlisäveroilmoituksen kanssa yli 200 miljoonaa euroa vuodessa. Muutoksen tuomat hyödyt ylittäisivät Verohallinnon mukaan pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna myös muutoksesta aiheutuvat kustannukset. (Verohallinto 2020b.) Verohallinnon selvityksessä ei kuitenkaan Vahteran (2021) artikkelin mukaan ole otettu huomioon esimerkiksi kirjanpitäjän työtä tai verkkolaskujen ja korttitapahtumien välittämisestä aiheutuvia kustannuksia yrityksille. Nämä huomioiden aiheutuisi arvonlisäveroilmoitusten kuittikohtaisesta ilmoittamisesta yrityksille 400 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

8.2 Näkemyksiä uudistuksesta

Vahteran (2021) artikkelissa on pohdittu tapahtumakohtaisen raportoinnin vaikutuksia yrityksiin, sillä ilmoitettavien tietojen määrä kasvaisi 3000-kertaisesti. Esimerkiksi pankkitilastojen perusteella vuodessa kertyisi ilmoitettavaksi 1,2 miljardia laskutapahtumaa ja 1,9 miljardia korttitapahtumaa. Tapahtumakohtainen raportointi perustuu lisäksi osto- ja myyntilaskujen parittamiseen, mutta esimerkiksi hyvityslaskut, luottotappiot, alennukset ja virheiden korjaukset vaikeuttavat parittamista. Lisäksi verovelvollisten verokausi voi olla eri tai myyjä ja ostaja saattavat käsitellä laskua eri kuukaudelle kuluvaan. Suunnitelmissa ei ole otettu huomioon myöskään sitä, että jos tiedot siirtyisivät maksutapahtumista suoraan, niin miten varmistuttaisiin esimerkiksi yrityskorteilla tehtyjen ostojen liittyvän liiketoimintaan. Artikkelissa arvioidaan, että joka sadannessa laskuparituksessa oleva ero tarkoittaisi 4 miljoonaa eroa ja joka sadannessa korttitapahtumassa oleva ero merkitsisi 2 miljoonaa eroa.

Vaikka eroja voitaisiin vähentää euromäärän ja käsittelykuukauden suhteen, jäisi selvitettäviä eroja silti paljon, mikä ei näin ollen keventäisi Verohallinnon virkailijoiden työmäärää.

Kauppatapahtumien moninaisuuden aiheuttamien haasteiden lisäksi muutos toisi hallinnollista taakkaa (Fredman 2019). Tapahtumakohtaisen ilmoittamisen uskotaan sujuvan vaivattomammin yrityksillä, jotka käyttävät kirjanpitojärjestelmää myyntilaskujen tekemiseen ja ostolaskujen hyväksymiseen. Perinteisillä mappikirjanpitoasiakkaila laskukohtainen ilmoittaminen aiheuttaisi kuitenkin lisätyötä, koska tiedot ilmoitetaan tällä hetkellä raporttien pohjalta yhteissummuna. (Hakola 2021.) Voisikin olla hyvä pohtia, että pitäisikö pienimmät yritykset vapauttaa laskukohtaisesta ilmoittamisesta. Verohallinnon näkökulmasta transaktiokohtaisen ilmoittamisen rajoituksilla hyödyt osittain kuitenkin hukattaisiin, sillä ristiintaulukointi ja tietojen analysointi hankaloituisi, jos eri yritysten ostoja ja myyntejä puuttuisi taloushallinnon prosessien vuoksi. (Fredman 2019.)

Pienten yritysten asema nousee esille myös Rusasen (2021, 47) opinnäytetyössä, jossa on selvitetty tilitoimistoissa työskentelevien henkilöiden mielipiteitä transaktiokohtaiseen raportointiin siirtymisestä kvalitatiivisella kyselytutkimuksella. Vastauksista ilmenee, että kyselyyn osallistuneista 181 vastaajasta 18 % eli 26 oli huolissaan pienten yritysten asemasta. Tästä 26:ta noin neljäsosa koki transaktiokohtaisen arvonlisäveroraportointiin siirtymisen ajavan alas pienempiä yrityksiä ja tilitoimistoja Suomessa. Lisäksi noin viidesosa muistutti vastauksissaan, etteivät kaikki pienet yritykset käytä digitaalisia ohjelmia ja ettei näillä välttämättä ole osaamista tai edes taloudellisestikaan kannattavaa siirtyä käyttämään digitaalisia ohjelmia.

9 Yhteenveto

Työn tavoitteena oli perehtyä reaaliaikaiseen arvonlisäveroraportointiin ja sen vaikutuksiin pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta. Työssä on lyhyesti kartoitettu Suomen verotusjärjestelmää sekä laajemmin arvonlisäveroa ja arvonlisäverojärjestelmää sekä järjestelmän uudistumisen tarvetta. Lopuksi on pohdittu uudistuksen vaikutuksia pienten ja keskisuurten yritysten kannalta.

Arvonlisävero on verotulojen suhteen Suomen toiseksi tärkein verolähde, mutta verosta osa jää kertymättä. Nykyisessä arvonlisäverojärjestelmässä on heikkouksia, jotka mahdollistavat vilpillisen toiminnan eli petokset, joista aiheutuu arvonlisäverovajetta. Harmaan talouden vähentämiseksi ja vajeen pienentämiseksi monissa EU:n maissa onkin käyttöönotettu hyvin tuloksin erilaisia tapahtumapohjaisia raportointimenetelmiä.

Myös Suomessa on mietitty järjestelmän uudistamista, jonka pohjalta on kehitetty uusi laajapohjaisempi arvonlisäveroilmoitus aiemman suppean ilmoituksen tilalle. Lisäksi Verohallinto on selvittänyt tapahtumakohtaisen eli sähköisen lasku- ja kuittikohtaisen raportoinnin vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja vaikutuksia sekä kustannuksia. Verohallinnon mukaan uusi ilmoitus vähentää vajeen lisäksi osaamattomuuteen liittyviä virheitä ja selvityspyyntöjä, parantaa järjestelmän toimivuutta ja reiluuutta sekä valvontaa antaen samalla paremman kuvan liiketoiminnasta.

Digitalisaatiota hyödynnetään monilla aloilla, kuten tilitoimistoissa, sillä se helpottaa tiedonsiirtoa ja tietojen keräämistä ja mahdollistaa massadatan eli suurten tietomassojen keräämisen. Tilitoimistoissa hyödynnetään myös hyvin paljon valmiita sähköisesti toimivia kirjanpito-ohjelmia. Muutos herättää joidenkin tilitoimistoissa työskentelevien osalta huolta, sillä osa kokee, ettei kaikilla pienillä yrityksillä ole osaamista tai taloudellisia valmiuksia muutokseen. Verohallinnon kustannusarvioissa valmisohjelmia käyttävien pienten ja keskisuurten tilitoimistoasiakkaiden kustannuksien arveltiin kuitenkin jäävän todella pieniksi, sillä ohjelmistoihin tehtävistä muutoksista aiheutuvat kustannukset jakautuvat useammalla käyttäjälle. Mahdollisen uudistuksen

myötä on toisaalta mappiasiakkaita jo ennakoon pyritty tilitoimistoissa muuttamaan sähköiseen muotoon.

Uuteen laajapohjaisempaan arvonlisäverotukseen perehtyessäni en törmännyt julkaisuihin, joissa olisi arvosteltu uudistusta, kuten tapahtumakohtaisen raportoinnin osalta ilmeni. Tapahtumapohjaisen menetelmän kustannuksien osalta Verohallinnon selvityksestä ei käy esille, onko kustannuksissa otettu huomioon esimerkiksi kuittikohtaisten tietojen välittämisestä aiheutuvat kustannukset. Selvityksestä ei myöskään ilmene, miten tapahtumakohtaisessa raportoinnissa osto- ja myyntilaskuja eli laskupareja ristiin analysoitaessa huomioidaan esimerkiksi hyvityslaskut, luottotappiot tai alennukset sekä eri verokaudet tai kirjanpidoissa eri kuukaudelle käsitellyt laskuparit. Eli vähentäisikö laskuparien erot lopulta Verohallinnon selvitysten määrää?

Virheitä ilmeni varmasti alkuun kaikesta huolimatta, mutta Verohallinnon selvitys ei myöskään vaikuta vielä valmiilta. On hyvin mahdollista, että tapahtumakohtaisen raportointimenetelmän suunnitelmissa on otettu esimerkiksi välityskustannukset ja laskuparierot huomioon Verohallinnon puolesta, mutta niitä ei ole vielä tuotu julki. Muutokset voivat myös edellyttää lakimuutoksia uudistuksen käyttöön ottamiseksi. Joka tapauksessa on selvää, että uuden raportointimenetelmän käyttöönotto edellyttää tarkennusta, sillä muutos on iso ja valmistautuminen koskee niin asiakkaita, tilitoimistoja kuin ohjelmistoyrityksiäkin. Unohtamatta myöskään asianosaisten kouluttamista.

Uusi arvonlisäveroilmoitus oli tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2022, mutta vallinneen korona- ja taloustilanteen vuoksi tätä päätettiin siirtää. Uutta aikataulua käyttöönotosta ei ole vielä ilmoitettu, mutta mikäli uusi ilmoitus tulee käyttöön, olisi hyvä selvittää sen käyttäjäkokemuksia sekä vaikutuksia arvonlisäverokertymän suhteen.

Lähteet

Ahopelto, L. 2023. Komissio ehdottaa merkittäviä uudistuksia alv-järjestelmään. KPMG. Viitattu 26.11.2023.

<https://kpmg.com/fi/fi/home/Pinnalla/2022/12/komissio-ehdottaa-uudistuksia-alv-jarjestelmaan.html>

Andersson, E. 2006. Johdatus vero-oikeuteen. E-kirja Alma Talent Verkkokirjahyllyssä. 13., uudistettu painos. Helsinki: Talentum. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 18.9.2023. <https://verkkokirjahylly-almatalent.fi.ezproxy.turkuamk.fi/teos/IAHBIXCTEB#>

Edilex 2014. Arvonlisäverovelvollisen opas. Viitattu 23.11.2023.

https://www.edilex.fi/verohallinnon_ohjeet/2014_0627.html

EUR-Lex 2022. Ehdotus neuvoston direktiivi direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta arvonlisäverosääntöjen mukauttamiseksi digiaikaan. Euroopan komission ehdotus 8.12.2022. Viitattu 15.11.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0701>

EUR-Lex 2016. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle arvonlisäveroä koskevasta toimintasuunnitelmasta. Kohti EU:n yhtenäistä arvonlisäveroaluetta – aika tehdä päätöksiä. Viitattu 23.11.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0148>

Euroopan komissio 2023a. Omat varat. Viitattu 16.11.2023.

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources_fi

Euroopan komissio 2023b. Kansalliset rahoitusosuudet. Viitattu 16.11.2023.

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources/national-contributions_fi

European Commission 2022. VAT Gap Report 2022. Viitattu 23.11.2023.

<https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2022-12/vat-gap-factsheet-final.pdf>

European Commission 2017. VAT listings – implementation in EU Member States. Viitattu 24.11.2023. https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2018-01/vat_listings_in_eu_en.pdf

Finlex 2023. Arvonlisäverolaki (1501/1993). Viitattu 22.10.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501#V83>

Fredman, J. 2019. Mitä se julkishallinto oikein suunnittelee taloushallinnon pään menoksi?. Taloushallintoliitto. Viitattu 28.11. 2023. <https://taloushallintoliitto.fi/mita-se-julkishallinto-oikein-suunnittelee-taloushallinnon-paan-menoksi/>

Hakola, E. 2021. Arvonlisäverotuksen käytännöt muuttuvat, mutta ratkaisemattomia kysymyksiä riittää – ”Hallinnollinen taakka harvemmin kevenee”. Yrittäjät. Viitattu 27.11.2023. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/arvonlisaverotuksen-kaytannot-muuttuvat-mutta-ratkaisemattomia-kysymyksiä-riittaa-hallinnollinen-taakka-harvemmin-kevenee/>

Harmaa talous & talousrikollisuus 2021. Kaikki eivät maksa arvonlisäveroja niin paljon kuin kuuluisi. Julkaistu 18.1.2021. Viitattu 16.11.2023. <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/laajuus/harmaan-talouden-mittaaminen/>

Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2021. Laskentatoimi. 7., uudistettu painos. Helsinki. Edita.

Juanto, L., Punavaara, A. & Saukko, P. 2018. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. E-kirja Alma Talent Verkkokirjahyllyssä. Yhdeksäs, uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 18.9.2023. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.turkuamk.fi/teos/BAIBEXDTEB#](https://verkkokirjahylly-almatalent.fi.ezproxy.turkuamk.fi/teos/BAIBEXDTEB#)

Niskakangas, H., Viitala, T. & Hokkanen, M. 2020. Johdatus Suomen verojärjestelmään. Alma Talent Verkkokirjahyllyssä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitatut 18.9.2023. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.turkuamk.fi/teos/BAXBBXATDBCEE#>

Nummila, R. & Ristola, K. 2021. Arvonlisäveron virheet – Maksetun arvonlisäveron vaje. Verohallinnon selvitys 1/2021. Viitattu 16.11.2023. <https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja->

[talousrikollisuus/selvitykset/2021_01-arvonlis%C3%A4veron-virheet---maksetun-arvonlis%C3%A4veron-vaje.pdf](#)

Parikka, T. 2019. Arvonlisävero häivyttää progression vaikutuksen pienituloisimilta. Artikkelit. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. Viitattu 22.10.2023. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/arvonlisavero-haivyttaa-progression-vaikutuksen-pienituloisimmilta/>

Patentti- ja Rekisterihallitus ja Verohallinto 2023. ALV-numero. Viitattu 23.11.2023. <https://www.ytj.fi/index/alv-numero.html>

Rintala, H. 2019. Arvonlisäveron vähennysoikeus yrityksen ostoista. Eduhouse. Viitattu 8.10.2023. <https://www.eduhouse.fi/blog/arvonlisaveroyrityksenostoista>

Rusanen, T. 2021. Transaktiokohtainen arvonlisävero – tilitoimiston näkökulmasta. Opinnäytetyö (AMK). Liiketalous. Haaga-Helia. Viitattu 28.11.2023.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/507731/Rusanen_Tiina.pdf

Vahtera, P. 2021. Verottajan kalliiksi tuleva digiloikka. Tilisanomat. Viitattu 28.11.2023. <https://tilisanomat.fi/verotus/verottajan-kalliiksi-tuleva-digiloikka>

Valtioneuvosto 2020. Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2020–2023. Valtioneuvoston periaatepäätös TEM/2020/81. Viitattu 23.11.2023. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806b5277>

Valtioneuvosto 2023. Hallitus tukee arvonlisäverotuksen nykyaikaistamista digiaikana. Viitattu 26.11.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/10623/hallitus-tukee-arvonlisaverotuksen-nykyaikaistamista-digiaikana>

Valtiovarainministeriö 2023a. Verotusjärjestelmä. Viitattu 1.10.2023. <https://vm.fi/verotus/verotusjarjestelma>

Valtiovarainministeriö 2023b. Arvonlisäverotus. Viitattu 1.10.2023. <https://vm.fi/verotus/arvonlisaverotus>

Valtiovarainministeriö 2023c. Verokartoitus 2023. Viitattu 20.11.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164690/2023_VM_15.pdf

Verohallinto 2019. Alv-raportoinnin tulevaisuus. Viitattu 25.11.2023.

https://www.vero.fi/contentassets/f823103139dd48cfbf7f0a617605b476/asiakas_tilaisuus_iltap%C3%A4iv%C3%A4_pk-ja-tilitoimistot_191024.pdf

Verohallinto 2020a. Mikä arvonlisävero on? Viitattu 1.10.2023.

<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/mika-arvonlisavero-on/>

Verohallinto 2020b. Tavoitteena reaaliaikainen alv-raportointi. Viitattu

24.10.2023. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/verotuksen_muutoksia/alv-raportoinnin-tulevaisuus/lasku-ja-kuittikohtainen-raportointi/

Verohallinto 2020c. Alv-ilmoituksen uudistaminen – kustannukset ja hyödyt.

Viitattu 29.10.2023. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/verotuksen_muutoksia/alv-raportoinnin-tulevaisuus/alv-ilmoituksen--uudistaminen---kustannukset-ja-hy%C3%B6dyt/

Verohallinto 2020d. Arvonlisäveroprosentit. Viitattu 20.11.2023.

<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/arvonlisaveroprosentit/>

Verohallinto 2020e. Usein kysyttyä alv-raportoinnin muutoksista. Viitattu

26.11.2023. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/verotuksen_muutoksia/alv-raportoinnin-tulevaisuus/usein-kysytty%C3%A4/

Verohallinto 2023a. Alv-raportoinnin tulevaisuus. Viitattu 21.11.2023.

https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/verotuksen_muutoksia/alv-raportoinnin-tulevaisuus/

Verohallinto 2023b. Arvonlisäveron ilmoitus- ja maksuohjeet. Viitattu

22.11.2023. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/ilmoitus-ja-maksuohjeet/>

Verohallinto 2023d. Arvonlisäveron verokausi ja sen muutokset. Viitattu

23.11.2023. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/ilmoitus-ja-maksuohjeet/verokauden-muutos/>

Verohallinto 2023e. Verotulojen kehitys vuonna 2022. Viitattu 25.11.2023.

<https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tilastot/verotulojen-kehitys/aiemmat-vuodet/vuosi-2022/>

Virtanen, M. & Stenius, J. 2023. EU-komission ehdotus arvonlisäverotuksen nykyaikaistamiseksi digiaikana. Oulun kauppakamari. Viitattu 26.11.2023.

<https://oulunkauppakamari.fi/tiedote/eu-komission-ehdotus-arvonlisaverotuksen-nykyaikaistamiseksi-digiaikana/>